Brytningstid og maktforskyvninger

Taler
Espen Barth Eide

Dato
12 februar 2013

Sted
Stortinget

Omstendigheter
Utenrikspolitisk redegjørelse

President,

Vi lever i en brytningstid, en tid preget av globale forandringer i makt og innflytelse.

Det dreier seg om maktforskyvning mellom stater - fra gamle stormakter til nye fremvoksende makter. Det dreier seg også om forflytning av makt - fra stater til en rekke ikke-statlige aktører.

Formålet med norsk utenrikspolitikk er å bidra til stabilitet og forutsigbarhet i egne nærområder, samt å sikre norske interesser og verdier i en verden i rask endring.

Som en liten og åpen økonomi, er Norge særlig avhengig av sterke internasjonale normer, institusjoner og kjøreregler. Forpliktende internasjonalt samarbeid er en forutsetning for at vi fullt ut kan realisere vårt økonomiske, politiske og kulturelle potensial.

Å arbeide for en bedre organisert verden, er derfor i norsk egeninteresse. Denne tenkningen deler vi med mange andre stater.

For å ivareta norske interesser på en god måte, må vi etter beste evne forstå den verden vi er en del av og hvordan den utvikler seg. Vi må forstå hva endringene betyr for oss. Vår innsats må samordnes og videreutvikles i lys av dette.

En redegjørelse er ikke en katalog over alt vi er engasjert i. Jeg har valgt å løfte frem noen områder som jeg mener er av særlig betydning. Jeg vil også

understreke at tre helt sentrale temaer i norsk utenrikspolitikk ikke vil bli berørt i noen særlig grad i denne redegjørelsen: I løpet av våren vil EU/EØS-spørsmål, FN-politikken og Norges engasjement i Afghanistan bli tatt opp i sin fulle bredde i Stortinget.

President,

Tradisjonelle maktstrukturer er i endring. Vestens relative innflytelse blir mindre. Ikke først og fremst på grunn av økonomisk stagnasjon i Europa og USA - det er jo tross alt noe vi må anta er et forbigående fenomen - men fordi andre vokser raskere: land i Asia, Latin-Amerika og i økende grad også i Afrika.

Det er vanskelig fullt ut å forutse hva slags internasjonal orden vi vil stå overfor i årene som kommer. Kanskje ser vi noe som er helt nytt, noe som ikke kan beskrives med vante begreper.

Ny dynamikk og nye allianser skapes, og med dem oppstår nye innbyrdes avhengighetsforhold og nye motsetninger.

Samtidig forblir tradisjonelle maktpoler og allianser både relevante og viktige. I en mindre vestlig dominert verden er det derfor minst like viktig som før at vi videreutvikler våre europeiske og transatlantiske bånd.

Fremvoksende aktørers innflytelse på verdensarenaen øker, men det er fortsatt uklart om de vil fylle det maktvakuum som oppstår når de tradisjonelle aktørenes betydning svekkes.

Et nytt geopolitisk bilde gjør at Norges handlingsrom endres. Ett viktig mål er å knytte oss nærmere til de bredere prosesser som foregår i Asia, i Latin-Amerika og i Afrika. Dette gjelder samarbeid med så vel regionale fora som gjennom bilaterale kontakter til enkeltland.

Alt dette er avgjørende erkjennelser for utformingen av moderne norsk utenrikspolitikk.

Likeledes er det behov for å ta innover seg at hendelser som finner sted langt unna geografisk, kan ha direkte konsekvenser for norske interesser og verdier.

For dette er også ett trekk ved vår tid: Begivenheter langt fra Norge kan ramme oss hardt og brutalt. Angrepet på gassproduksjonsanlegget i In Aménas i Algerie i januar var en dramatisk påminnelse om dette. Norske borgere, norsk næringsliv og norske interesser ble direkte rammet av internasjonal terrorisme. Det ble også borgere fra mange andre land.

Forklaringene på fremveksten av internasjonal terrorisme er mange og sammensatte. Terrorisme og ekstremisme må derfor bekjempes med et bredt spekter av virkemidler - noe Statsministeren gjorde rede for 23. januar i år.

Terrorhandlingen i Algerie og håndteringen av denne hadde dessuten mange utenrikspolitiske dimensjoner:

Det gjaldt på det konsulære området - som alltid har vært grunnlaget for utenrikstjenesten - der Utenriksdepartementets krisehåndteringsapparat, sammen med andre norske myndighetsinstanser, bisto Statoil og nordmenn som var rammet.

Terrorhandlingen satte også fokus på vårt stadig mer internasjonaliserte næringsliv og hvordan norske myndigheter best kan bistå - i sikkerhetsvurderinger, myndighetskontakt og næringsfremme.

Mange norske selskaper - og arbeidstakere - jobber i land hvor risikoen er høyere enn i Norge. Risikoen kan aldri bli null. Nettopp derfor må norske myndigheter og norske selskaper sammen sørge for å ivareta norske interesser og borgere på best mulig måte. Det samme gjelder for et bredt spekter av norske organisasjoner og for nordmenn i internasjonalt virke.

Samtidig må vi være klar over at norske selskaper selv avgjør hvor de vil etablere seg, og at det er vertslandets myndigheter som har ansvaret for å ivareta sikkerheten til internasjonale næringsinteresser - og andre som oppholder seg i landet.

På et dypere plan setter terrorhandlingen i Algerie også søkelys på vårt arbeid for å bekjempe ekstremisme. Dette har lenge stått sentralt i norsk politikk i Midtøsten og Nord-Afrika, i vår engasjementspolitikk overfor nye grupperinger i kjølvannet av den arabiske våren, i vår støtte til sårbare stater med svake statsstrukturer, og dessuten i vårt arbeid for fremme av demokrati,

menneskerettigheter og internasjonal humanitærrett.

President,

I en raskt omskiftelig verden må vi kunne tenke nytt, finne nye svar, nye samarbeidspartnere og bygge nye allianser. Samtidig må vår politikk være solid forankret i verdier og prinsipper som er varige over tid.

For det første dreier dette seg om forholdet mellom stater, som må basere seg på en internasjonal rettsorden, uttrykt gjennom folkeretten.

For det andre handler det om noen grunnleggende prinsipper for hvordan statene skal forholde seg til sine innbyggere.

Fremme av menneskerettigheter og demokrati står helt sentralt blant Regjeringens utenrikspolitiske prioriteringer. Vi gikk derfor inn for en betydelig økning til tiltak for en mer offensiv menneskerettighetspolitikk i årets budsjett.

Et av de viktigste målene er å styrke ytringsfriheten og dermed utviklingen av åpne, demokratiske samfunn verden over.

Ytringsfriheten er en grunnleggende menneskerett, en forutsetning for realisering av andre menneskerettigheter. Konkret støtter Norge tiltak som utformingen av demokratiske medielover, arbeid mot sensur, fremme av uavhengige medier og støtte til journalisters arbeidsvilkår i mange land. Regjeringen støtter norske og internasjonale organisasjoner og deres lokale partnere som arbeider for å styrke ytringsfriheten og uavhengige medier - ikke minst i mange av landene i Midtøsten.

Beskyttelse av minoriteter har stått særlig sentralt i Regjeringens menneskerettighetsarbeid det siste året. Hvordan minoriteter behandles, er ofte en klar indikasjon på om demokratiet fungerer i et samfunn.

I vårt minoritetsprosjekt har vi et særskilt fokus på tros- og livssynsminoriteter som utsettes for økende diskriminering og forfølgelse. Vi viderefører et tett og godt samarbeid med engasjerte og kunnskapsrike organisasjoner i Norge og deres kontaktflater.

Tros- og livssynsminoriteters situasjon løftes regelmessig opp på politisk nivå. Vi benytter systematisk FN, Europarådet og OSSE (Organisasjonen for sikkerhet og samarbeid i Europa) til å ta opp diskriminering og forfølgelse. Under FNs menneskerettighetsråds landgjennomganger tar vi opp religiøse minoriteters situasjon. I samarbeid med FNs spesialrapportør for tro og livssyn skal vi til våren arrangere en internasjonal konferanse i Norge om minoriteter under press.

Norge er i dialog med organisasjonen Minority Rights Group om et prosjekt for å styrke kompetansen til aktivister i Midtøsten om minoriteters rettigheter. Og gjennom demokratiorganisasjonen Idea og Venezia-kommisjonen støtter vi grunnlovsarbeid med fokus på minoriteters rettigheter - igjen i Midtøsten. Og vi støtter tiltak i regi av Den norske Helsingforskomite. For kun å nevne noe.

President,

Det er viktig å si ifra om og protestere mot menneskerettighetsbrudd. Det gjør vi, og det skal vi gjøre. Men jeg vil advare mot en tilnærming til menneskerettighetsarbeid som slår seg til ro med selve protesten, som antar at så snart vi har tatt opp en sak, så har vi gjort vårt. Langsiktig arbeid på dette feltet krever engasjement og inngrep med de prosessene og på de stedene der de viktige valgene faktisk tas. Som for eksempel i bistand til grunnlovsarbeid, sikkerhetssektorreform eller styrking av rettsvesenets stilling i land i omstilling.

Stortinget har nå til behandling melding nr. 33 (2011-2012) om Norge og FN. Den legger stor vekt på FNs normative rolle - særlig på menneskerettighetsfeltet.

President,

Norge har gode erfaringer å videreføre innen freds- og forsoningsarbeid. Ett eksempel finner vi i Colombia. Den colombianske regjeringen og Farc lanserte fredsforhandlinger i Norge i oktober i fjor, etter seks måneder med en utforskende dialog, tilrettelagt av Norge og Cuba.

Det er gledelig at prosessen nyter bred internasjonal støtte og at FN spiller en rolle, særlig gjennom konsultasjoner med det colombianske sivile samfunn. Norge vil sammen med Cuba fortsette å bistå partene i forhandlingene i

Havanna. Samtidig må vi huske på at det er Colombias regjering og Farc som bærer hovedansvaret for å finne en forhandlet løsning på konflikten, og vi må huske på at slike prosesser alltid tar tid.

Engasjementet i Colombia er en god illustrasjon på hvordan Norge generelt sett innretter innsatsen for fred og forsoning. Vi arbeider langsiktig, gjennom diplomatisk innsats, støtte til FN, til frivillige organisasjoner og forskningsmiljøer. Det er helt avgjørende for å bygge tillit og troverdighet.

Regjeringen vil fortsette å prioritere dette arbeidet. Det er riktig i et normativt perspektiv - for når vi lykkes, spares liv og lidelser - og det tjener norske interesser at konflikter i verden bilegges. Det er derfor et viktig utenrikspolitisk arbeid i seg selv, men det er også relevant å vise hva Norge står for overfor andre land i f.eks. Latin-Amerika - hvorav mange, som Brasil, nå styrker sin innflytelse globalt. Sett under ett opplever Latin-Amerika en betydelig økonomisk vekst, bedre spredning av velstanden og reduksjon av fattigdom. Blant årsaker til dette, i følge Verdensbanken, er bedre utdanning for arbeidere, høyere sysselsetting og flere kvinner inn i arbeidsstyrken.

President,

I år er det 100 år siden kvinner fikk alminnelig stemmerett i Norge, som det tredje land i verden. Våre erfaringer på likestillingsområdet er etterspurt kapital, også i vår utenrikspolitikk. Internasjonalt styrker regjeringen innsatsen for likestilling og kvinners rettigheter, gjennom vårt arbeid i internasjonale fora så vel som bilateralt gjennom konkrete samarbeidsprosjekter.

I mange år har Norge vært helt i front for den internasjonale likestillingsagendaen - som nå er under press globalt. Særlig gjelder dette spørsmål knyttet til seksuell og reproduktiv helse. Vi trapper derfor opp dette arbeidet, i lys av at vi ser at konservative miljøer fra ulike samfunn finner hverandre i kampen mot rettigheter vi trodde vi kunne ta for gitt i vår tid.

I Pakistan ble en tapper skolejente, den da 14 år gamle Malala Yousufzai, skutt og forsøkt drept. I India døde en ung kvinne av skader etter en gjengvoldtekt. Hendelsene opprørte en hel verden. Jenter og kvinner rammes av grov vold. Det internasjonale arbeidet for deres rettigheter må derfor styrkes.

Samtidig skal vi glede oss over at folk reagerer høylytt. Igjen ser vi at nye sosiale medier brukes aktivt - som en internasjonal stemme - for å kanalisere folks reaksjoner og kreve handling fra politisk hold.

Vold mot kvinner er hovedtema under Kvinnekommisjonens møte i New York i neste måned. Norge skal fortsette å spille en pådriverrolle her. Det gjør vi også når det gjelder viktigheten av å bekjempe seksualisert vold og voldtekt i krig.

Dessuten er Norge ledende i det internasjonale arbeidet for at alle skal ha krav på de samme menneskerettighetene uavhengig av seksuell orientering og kjønnsidentitet. Seksuelle minoriteter utsettes ofte for vold og diskriminering. I april arrangerer vi sammen med Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet en større internasjonal konferanse om dette temaet i Oslo.

Norge skal fortsette å være en pådriver i oppfølgningen av FNs sikkerhetsråds resolusjon 1325 om kvinner, fred og sikkerhet - og tilhørende vedtak i Nato, hvor norske Mari Skåre sist høst ble utnevnt til alliansen første spesialrepresentant for dette feltet. Norge arbeider for å ta resolusjon 1325 et steg videre ved å styrke den faktiske kvinnelige deltakelsen i konfliktforebygging og fredsbygging.

President,

Den arabiske våren er et eksempel på en av vår tids dypeste og mest grunnleggende omveltninger. På mange måter snakker vi om en revolusjon. Og som alle andre revolusjoner, vil det ta mange år før vi fullt ut kan gjøre opp status.

Igjen ser vi at makt flyttes og at gamle mønstre utfordres. Ikke bare i politikk og styresett, men også kulturelt og sosialt, og mellom generasjoner. Autokratiske familiedynastier i Midtøsten står for fall. I noen land tas de første skritt mot medbestemmelse og demokrati. Andre steder ser vi at veien er høyst tornefull.

I Syria går det fra vondt til verre. Det som startet som fredelige protester mot et brutalt regime, har i dag utartet seg til en blodig borgerkrig. Tross et sterkt regionalt engasjement, har ikke det internasjonale samfunn klart å samle seg om felles innsats for å få slutt på volden. Situasjonen er dypt tragisk og det er få tegn

på snarlig løsning.

FN anslår at opp mot 70.000 mennesker er drept, fire millioner trenger nødhjelp, mer enn 700.000 har flyktet og over to millioner er internt fordrevet. Utsiktene til bedring i situasjonen for sivilbefolkningen er små så lenge konflikten pågår. Regimets voldsomme maktovergrep overfor befolkningen tiltar.

De stridende bryter daglig grunnleggende humanitære prinsipper og regler for krigføring. Befolkningen og humanitært hjelpepersonell utsettes for kalkulerte angrep. Dette gjør arbeidet for å hjelpe de rammede inne i Syria svært vanskelig.

Det er av avgjørende betydning at Norge og det internasjonale samfunnet fortsetter å legge press på partene for humanitær tilgang og beskyttelse i alle deler av Syria. Norge er også blant de største humanitære bidragsyterne.

Fra norsk side er det en prioritert oppgave å forhindre en regional spredning av konflikten. Vår bistand ikke minst til Libanons håndtering av de syriske flyktningene er utformet for å forhindre at flyktningenes tilstedeværelse skal utløse latente konflikter og dermed destabilisere landet.

Norges klare holdning er at president Assad har mistet all legitimitet og må gå av. I dagens situasjon anser Norge Nasjonalkoalisjonen for å være den legitime representanten for det syriske folket.

Norge støtter de syriske opposisjonskreftene som samarbeider innen Nasjonalkoalisjonen, politisk og gjennom samarbeidsprosjekter. Respekt for humanitære prinsipper, menneskerettighetene og minoriteters rettigheter er like klare krav til opposisjonen som til regimestyrkene.

Selv om koalisjonen var et fremskritt, er det langt igjen til at vi har en helhetlig og samlet opposisjon med evne til å overta makten og sikre en stabil og ordnet vei ut av kaoset. Det finnes også en rekke aktører, i og utenfor Syria, som utnytter situasjonen til å fremme målsetninger som ikke er i det syriske folks langsiktige interesse.

Norge støtter FNs og Den arabiske ligas utsending, Lakhdar Brahimi, i hans arbeid for å søke et grunnlag for en politisk løsning.

Men mer enn noe annet påhviler det medlemmene av FNs sikkerhetsråd et særlig ansvar for å bringe borgerkrigen og de humanitære lidelsene i Syria til en slutt. Det er viktig å minne Sikkerhetsrådet om at det ansvaret de har fått for internasjonal fred og sikkerhet, er et ansvar de forvalter på vegne av alle FNs medlemsland. Det er på tide at Sikkerhetsrådet nå tar det ansvaret.

Det er også viktig at det legges konkrete planer nå for hva vi gjør den dagen selve konflikten er over, gitt både omfanget av ødeleggelsene og de sterke interne spenningene som konflikten har forsterket. En særlig bekymring er knyttet til hva som skjer med de antatt store lagrene av kjemiske våpen i Syria.

President,

For Egypt ble fjoråret turbulent og uroen fortsetter. Presidentvalget i juni, oppløsningen av parlamentet og så grunnlovsprosessen, kombinert med økonomisk krevende tider, har skapt misnøye og frustrasjon og brakt mange egyptere ut i gatene igjen.

Norge har en tett dialog med egyptiske myndigheter. Den norske bistanden er trappet opp går i hovedsak til å styrke demokratiutviklingen: støtte til fri presse, sivilt samfunn, sikre kvinners rettigheter. Vi har gjort det klart at alle egyptere må ha de samme rettigheter uavhengig av kjønn eller religiøs tilhørighet - inklusive den koptiske befolkningen.

Vi maner alle parter i Egypt til moderasjon. Den nære kontakten vi har opparbeidet gjennom flere år, ikke minst til Det muslimske brorskap, gjør at vi med tyngde kan ta opp problematiske og bekymringsfulle trekk ved utviklingen med dagens makthavere i Kairo.

President,

Den egyptiske regjeringen spilte en sentral rolle i å bringe Israel og Hamas til våpenhvile i Gaza i fjor. Egypts vilje og evne til å inneha en positiv rolle i regionen er oppmuntrende.

Den 29. november i fjor fikk som kjent Palestina med et stort flertall status som observatørstat i FNs generalforsamling. Med utgangspunkt i resolusjonen har

regjeringen besluttet at vi nå omtaler det som vi tidligere har kalt Det palestinske området som Palestina.

Som leder av giverlandsgruppen for Palestina (AHLC), følger vi utviklingen i Midtøsten særlig tett. Neste møte blir i Brussel i mars og det blir viktig. Økonomien til de palestinske myndighetene er i dyp krise. Giverbidraget i fjor var lavere enn ventet og bidro til at palestinerne økte gjeldsbyrden.

Vi merker en gryende givertretthet i det internasjonale samfunn. Store ressurser og mye arbeid er lagt ned i å bygge opp en styringsdyktig palestinsk myndighet. Som leder av AHLC arbeider Norge for å sikre ressursene som er nødvendige for å hindre økonomisk kollaps.

Våpenhvilen i Gaza er fortsatt skjør. Samtidig synes det å være en økende erkjennelse, også i Israel, om at en bedret sikkerhetssituasjon i og rundt Gaza har klar sammenheng med økonomisk utvikling. Våpenhvilen og israelske lettelser i stengningsregimet og utvidelse av fiskerisonen er bra, men mer må til for økonomisk stabilitet og vekst.

Israel fortsetter samtidig utbyggingen av ulovlige bosettinger på okkupert grunn. De er folkerettsstridige, de undergraver muligheten for fred og de truer hele tostatsløsningen.

Etter en tid hvor fredsprosessen har vært fullstendig fastlåst, vil det nå etter valg og regjeringsdannelser i USA og Israel bli gjort nye forsøk på å gjenopplive prosessen. Dette vil Norge aktivt støtte. En forutsetning for å kunne lykkes, er at den palestinske myndigheten fortsetter å fungere.

President,

I lys av de store omveltningene i regionen, er Norges engasjement i det nordlige Afrika styrket. Utviklingen i flere land er nå i en avgjørende fase, med utarbeidelse av nye grunnlover som vil legge fundamentet for mer demokratiske politiske systemer.

For å kunne lykkes i denne skjøre situasjonen, har både myndigheter og sivilsamfunn behov for støtte utenfra, spesielt til kompetansehevende tiltak. Fremveksten av moderate politiske bevegelser, med eller uten forankring i

islamsk tro, er en viktig del av bildet. I flere land ser vi også en fremvekst av radikal politisk islamisme og at et stigende antall unge trekkes mot militante grupperinger.

Sammen med andre land vil vi fortsette å støtte sårbare omstillingsprosesser i nordafrikanske land for å sikre demokratisering, grunnleggende rettigheter og bedre levekår på lang sikt. Vi styrker nå kontakten med landene i regionen, også med sikte på å håndtere sikkerhetsutfordringene.

Landene i Sahel har lenge vært preget av fattigdom, politisk uro, porøse grenser og organisert kriminalitet, i form av menneskehandel, smugling av narkotika, våpen og varer. Regionen er også hardt rammet av klimaskapte matvarekriser. Gaddafi-regimets sammenbrudd i Libya synes også å ha bidratt til krisen i Mali. Leiesoldater tok med seg våpen, vendte hjem og ga ny næring til den mangeårige konflikten mellom folkene nord i Mali og regjeringen i Bamako.

I mars 2012 kom det nordlige Mali under kontroll av islamistiske opprørere med forbindelser til al-Qaida og organisert kriminalitet. Opprøret utløste et militærkupp i Bamako som kastet landet ut i en politisk krise. Dette svekket landets evne til å håndtere sikkerhetsutfordringene i nord ytterligere. Nord-Mali kunne utvikles til et fristed for internasjonale terrornettverk med forgreininger til al-Qaida, Nord-Afrika og andre grupperinger i Afrika som truer regionale og vestlige interesser. Altså en utvikling mot alvorlige grenseoverskridende sikkerhetstrusler som verdenssamfunnet vanskelig kan leve med.

En internasjonal afrikansk styrke, Afisma, fikk 20. desember 2012 mandat fra FNs sikkerhetsråd gjennom resolusjon 2085 til å sette i verk en militær intervensjon for å bistå maliske myndigheter i å gjenvinne kontroll over hele sitt territorium.

Den 11. januar intervenerte Frankrike mot en umiddelbar trussel fra de islamistiske opprørerne i Nord-Mali. Aksjonen skjedde på anmodning fra Malis president og fikk støtte i FNs sikkerhetsråd og fra mange afrikanske land. Algerie ga tillatelse til bruk av sitt luftrom. Den franske innsatsen skal etter planen trappes ned så snart afrikanske styrker er på plass og kan overta ledelsen.

Og nettopp dette er viktig. Jeg tror at de store, vestlige intervensjonenes tid er forbi etter Irak og Afghanistan. I et land som Mali vil et langvarig og

høyprofilert vestlig militært nærvær kunne virke mot sin hensikt. Man risikerer rett og slett å forsterke de fiendebildene som al-Qaida prøver å bygge opp. Derfor må løsningene ligge i regionen. Det mener FNs sikkerhetsråd, det mener Den afrikanske union (AU) og det mener Ecowas (De vestafrikanske staters økonomiske fellesskap). Jeg diskuterte mulige svar på krisen i Mali under mine møter med AU i Addis Abeba rett før jul.

Det vil imidlertid kunne ta tid før en afrikansk styrke er kampdyktig. Malis sikkerhetsstyrker må settes i operativ stand.

Et fransk forslag om å gjøre Afisma om til en fredsbevarende FN-operasjon så snart forholdene tillater det, diskuteres akkurat nå i FNs sikkerhetsråd. Norge støtter et slikt forslag. En slik FN-styrke vil i tilfelle fortsatt bestå hovedsakelig av afrikanske komponenter, samtidig som det vil åpnes opp for ikke-afrikanske bidrag. Om en slik FN-styrke blir aktuell, vil regjeringen ta stilling til eventuell norsk deltakelse, og Stortinget vil i så fall bli konsultert i tråd med vanlig praksis.

EU arbeider med å få på plass en trenings- og opplæringsstyrke i Mali (EUTM). Norge vil i denne omgang prioritere en eventuell FN-ledet operasjon og derved ikke bidra til denne EU-styrken.

President,

Stilt overfor utfordringene i Mali og i Sahel for øvrig trenger vi en bred strategi med et helt sett av virkemidler - politiske og økonomiske. Norge støtter FN og de regionale organisasjonenes arbeid med å bistå lokale myndigheter i Mali og regionen med å bekjempe fattigdom, styrke styresett og ta vare på egen sikkerhet. Regjeringen har nettopp besluttet å gi til sammen 30 millioner kroner til FNs fond for Mali, noe som kommer i tillegg til den årlige norske bistanden på om lag 80 millioner kroner til landet. Vi vurderer ytterligere bidrag fortløpende i nær dialog med myndighetene, FN og andre givere.

Lengre sør på kontinentet fortsetter tragedien i det østlige Kongo og rundt De store sjøer. Et menneskelig drama har utspilt seg i årevis, stort sett unna det daglige søkelyset fra verdens medier og den internasjonale politiske agenda. Dette er en av de mange såkalt glemte konfliktene som vi - som internasjonalt samfunn - må ha sterkere fremme i vår kollektive bevissthet. Åtte stater i

regionen er nylig kommet til enighet om en plan for stabilitet i DR Kongo som FN har fått på plass. Norge støtter dette arbeidet.

President,

Det ville imidlertid være helt galt om det ble skapt et inntrykk av at Afrika er et kontinent som først og fremst preges av kriser og elendighet. Det er faktisk lengre fra sannheten i dag enn på svært lenge.

Sett under ett har Afrika vært den nest raskest voksende del av verden de siste 10 årene. Av de 20 hurtigst voksende økonomiene i verden i dag, er 11 afrikanske. Veksten har vært drevet frem av økt politisk stabilitet og økonomiske reformer. Økt mangfold i økonomisk samarbeid og handel med flere deler av verden - ikke minst asiatiske land - har gjort flere afrikanske land mer robuste overfor svingninger i verdensøkonomien.

Det er faktisk grunnlag for betydelig optimisme. Flere land har opplevd markante løft på viktige indikatorer som for eksempel folkehelse. En rekke afrikanske regjeringer viser en forsterket vilje og evne til å ta tak i egne utfordringer. Flere og flere gjennomfører demokratiske valg.

Addis Abeba i Etiopia, hvor Den afrikanske union (AU) har sitt hovedkontor, fremstår mer og mer som Afrikas politiske hovedstad. Dette bidrar også til mer effektive regionale beslutninger og tilgang til kontinentets beslutningstakere.

For at veksten skal bli bærekraftig, er det viktig at det investeres i og handles med afrikanske land. For i det lange løp er det liten tvil om at handel er enda viktigere enn bistand.

Jeg konstaterer med glede at norsk næringsliv har oppdaget de store mulighetene Afrika rommer og at en rekke bedrifter vurderer økt engasjement. Økt makroøkonomisk stabilitet og en mer næringsvennlig politikk i mange afrikanske land, i tillegg til bedre utdannelse og mye arbeidskraft, tegner godt for videre vekst. Norge har en klar interesse av å støtte de positive kreftene som arbeider for å bekjempe fattigdommen og de dype konfliktene som fortsatt preger noen afrikanske land.

President,

Også vårt eget kontinent, Europa, gjennomlever en brytningstid.

De verste spådommene fra i fjor for Europa, euroen og euroområdet slo ikke til. Til tross for svak økonomisk utvikling, er tilliten til euroen styrket i markedene. - Mye takket være utradisjonelle tiltak fra Den europeiske sentralbanken.

EU har lykkes i å fatte en rekke konkrete vedtak - som ny utbetaling av kriselån til Hellas og utvikling av en bankunion for euroområdet og andre interesserte EU-land. Europeiske ledere har demonstrert vilje til å forsvare euroen. Lånekostnadene for land som Spania og Italia er vesentlig redusert. Reformprogrammer med langsiktig virkning gjennomføres i alle kriseland. EUs råd har godkjent at 11 land arbeider med en felles skatt på finansielle transaksjoner etter prosedyren om utvidet samarbeid. Den kan få betydning også for Norge.

Men selv om mye går i riktig retning, har krisen satt svært dype spor. Oppbygging av gjeld over lang tid i mange land, makroøkonomiske ubalanser i euroområdet og stivhet i økonomiens tilpasningsevne, gjør at det vil ta tid før vi vil se resultater. I tillegg kommer betydelige utfordringer som følge av demografiske endringer i Europa.

Det er nødvendig å ha et langsiktig perspektiv, for på kort sikt er de realøkonomiske utsiktene magre. Flere land har nullvekst eller nedgang i produksjonen. Det som begynte som en finanskrise har blitt en arbeidsledighetskrise; ledigheten i euroområdet øker, ikke minst blant ungdom. Svak vekst, stor arbeidsledighet og høy gjeld vil fortsatt mange land oppleve, både i og utenfor euroområdet. Mange steder øker også forskjellene. Generalsekretæren i OECD, José Ángel Gurría, er en av mange som advarer mot dette. Økende ulikhet bidrar både til politisk ustabilitet og er dårlig makroøkonomi.

For Norge er utviklingen i Europa av meget stor betydning. Svikter etterspørselen etter våre varer, får dette konsekvenser for økonomi og sysselsetting. Derfor er en økonomisk politikk som gir mulighet for rask handling og inngrep i en slik situasjon avgjørende, og det er noe regjeringen legger til grunn.

I april er Norge vertskap for Den internasjonale arbeidsorganisasjonen ILOs europeiske regionalmøte i Oslo. Det er et ledd i oppfølgingen av Regjeringens strategi for anstendig arbeidsliv. Norge skal styrke innsatsen for arbeidstakerrettigheter og samarbeidet med ILO skal gis et løft. Møtet vil samle 500 deltakere under temaet "Arbeidsplasser, vekst og sosial rettferdighet".

Norge er også utpekt til å lede ministerrådsmøtet i Organisasjonen for økonomisk samarbeid og utvikling (OECD) i Paris i slutten av mai. Vi vil dermed få innflytelse også på denne agendaen og vi vil vektlegge de emnene jeg nevnte for ILOs samling - vekst, arbeidsplasser og sosial rettferdighet.

President,

I krisetider settes demokratiet under press. De mørkeste kapitlene i europeisk historie viser sammenhengen mellom økonomisk krise og politisk ustabilitet. Samtidig står demokratiet, menneskerettighetene og rettsstatsprinsippene sterkt i dagens Europa.

Vi ser likevel at utfordringene på vårt eget kontinent tiltar. Minoriteter settes under press. Antisemittisme, islamofobi og ulike former for rasisme er kommet tydeligere til overflaten. Det har også vi smertelig erfart her hjemme gjennom angrepet 22. juli 2011.

Bildet i Europa er sammensatt, men vi ser høyreekstreme strømninger styrke seg flere steder. Gjerne med et bakteppe av hatefulle ytringer og kanalisert gjennom nettsamfunn og sosiale medier. I denne formen for ekstremisme er ekskluderende nasjonalisme og angrep på minoriteter viktige drivkrefter. Høyreekstremismen springer ut av Europas majoritetssamfunn og har dype og lange røtter til politisk voldsbruk på vårt eget kontinent. Vi ser også andre former for politisk ekstremisme - som Jihadisme - som også har ødeleggende kraft.

Norge er del av det europeiske bildet. Vi trenger mer kunnskap og bredere analyser. Vi skal følge utviklingen nøye. Vi skal ta ansvar ved å bidra til å løfte temaet på den politiske dagsorden i Europa. Vi har derfor etablert et konkret prosjekt for å samordne og styrke Norges bidrag i vernet av demokrati, minoriteters rettigheter og kampen mot høyreekstremisme i Europa.

Europas fremste forsvarsverk mot ekstremisme er det bindende europeiske samarbeidet som er utviklet etter Den annen verdenskrig, i EU, i Europarådet, i OSSE og i Nato. Kjernen i dette er troen på folkestyre, rettsstat, fundamentale menneskerettigheter, samt åpne og tolerante samfunn. I de tider vi nå gjennomlever, anser regjeringen det som særlig viktig å styrke forsvaret av disse prinsippene - her hjemme, i Europa og globalt - og mot alle som ønsker å undergrave dem. Norge skal føre an i kampen mot økt intoleranse, hatefulle ytringer og høyreekstremisme i Europa.

Jeg vil nevne to tiltak i den sammenheng:

Gjennom EØS-midlene har Norge fått på plass en omfattende rammeavtale med Europarådet. Samarbeidet ser på utfordringer knyttet til grunnleggende rettigheter, rettsvesenet, vern av minoriteter og bekjempelsen av intoleranse og hatefulle ytringer.

Gjennom EØS-midlene er vi også blant de aller største bidragsyterne til det sivile samfunn i de sentraleuropeiske EU-land. Mer enn 1,1 milliard kroner er satt av til programmer for frivillige organisasjoner til prosjekter som skal styrke demokratiske verdier og menneskerettigheter; tiltak for å bekjempe hatefulle ytringer, rasisme, antisemittisme og homofobi.

I Romania og Bulgaria skal 10 % av EØS-midlene knyttes til tiltak for rom-folket. Målet er å bedre levekår, styrke integreringen og bekjempe diskriminering.

Vi styrker også Norges samarbeid med Europarådet og arbeidet for demokrati og menneskerettigheter i OSSE, som er fora hvor også norske parlamentarikere deltar.

Noen land er i fokus. I Ukraina vekker flere utviklingstrekk bekymring. Fengslingen av tidligere statsminister Tymosjenko og andre tidligere regjeringsmedlemmer gir inntrykk av selektiv rettsforfølgelse. Et parti med en sterk nasjonalistisk agenda har vind i seilene. Parlamentsvalget syntes å være et tilbakeskritt i landets demokratiske utvikling. Det er fremmet forslag om lovgivning som kan gjøre seksuelle minoriteters situasjon enda vanskeligere. Norge har klart gitt uttrykk for vår bekymring over alle slike utviklingstrekk, senest under besøket av landets statsminister til Norge i november i fjor.

Utviklingen i Hviterussland - Europas siste diktatur - er nedslående og bekymringsfull. Sammen med det internasjonale samfunn fortsetter Norge å øve påtrykk. Vi står tilsluttet EUs sanksjonsregime og vi viderefører konkret økonomisk støtte til arbeidet for å fremme demokrati og menneskerettigheter.

I økonomisk utvikling har Aserbajdsjan gjort viktige fremskritt, men fortsatt er fremgangen ujevnt fordelt og det gjenstår mye før landet fullt ut lever opp til sine forpliktelser når det gjelder menneskerettigheter og demokrati. Fra norsk side vil vi fortsette å formidle vårt syn på utviklingen i landet og vi støtter tiltak for å bidra til at grunnleggende rettigheter respekteres.

President,

Jeg skal ta et langt sprang - mot nord!

Da regjeringspartiene i 2005 la frem Soria Moria I, slo vi fast at nordområdene skulle være Norges viktigste strategiske satsingsområde. - Ikke ett blant flere, men det viktigste. Svært mye har skjedd, i så vel norsk som internasjonal nordområdepolitikk siden dette.

Nordområdene er satt på det internasjonale politiske kartet.

I første omgang gikk jobben mest ut på å vekke internasjonal interesse og oppmerksomhet omkring utviklingen i Arktis. I neste omgang hadde vi nok oppnådd dette - men nå ble det viktig å motvirke et inntrykk av Arktis som et område for rivalisering og strid. For ikke lenge siden kunne man få dette inntrykket gjennom internasjonale medier. Sannheten er at vi arbeidet systematisk for å få på plass en omforent forståelse for de fundamentale spillereglene og institusjonene som må ligge til grunn for fredelig, konstruktivt samarbeid i nord.

Det har vi også lykkes med og der er vi i dag. Et godt rammeverk er på plass. Samtlige stater i regionen slutter seg både til at havretten skal legges til grunn og at Arktisk råd styrkes, for å nevne to av de viktigste faktorene.

Derfor står vi nå ved begynnelsen av et nytt kapittel i nord - et som mer enn noe annet dreier seg om å bruke de mange mulighetene vi har - i vårt land så vel som

i de andre statene i Arktis.

Svært mye har skjedd gjennom disse årene:

Vi har økt beredskapen i nordlige havområder gjennom egne tiltak og internasjonalt samarbeid. HavovervåkingssystemetBarentsWatch og søk- og redningsavtalen som ble fremforhandlet etter et initiativ i Arktisk råd, er eksempler på dette.

Vi har styrket vårt nærvær i nord - blant annet gjennom flytting av Forsvarets operative hovedkvarter til Bodø, etablering av Kystvaktens hovedkvarter på Sortland, anskaffelse av fem nye fregatter og seks nye kystkorvetter som bedrer Norges kapasitet i havområdene i nord.

Norge besitter i dag et av Europas mest moderne og best omstilte forsvar - noe vi høster stor anerkjennelse for fra våre allierte. Dette er viktig - både for utenrikspolitikken generelt og i nordområdepolitikken spesielt. Vi har også med hell arbeidet for å øke forståelsen av utviklingen i Arktis innad i Nato. Forutsetningen for at nordområdepolitikken skulle bli mulig, ligger i stor grad i dette at vi gjennom vår sikkerhetspolitikk har lyktes å skape forutsigbarhet og klarhet i våre egne nærområder.

Vi har dessuten styrket og konkretisert det nordiske utenriks- og sikkerhetspolitiske samarbeidet på viktige områder - som materiellsamarbeid, øvelser, luftovervåkning og digital sikkerhet. Det har kommet en helt ny dynamikk inn i det nordiske samarbeidet.

Videre har vi bidratt til et markert løft for miljø- og klimakunnskapen - opprettet Framsenteret i Tromsø og økt midlene til polar- og klimaforskning. Vi har lagt vekt på næringsutviklingen på land, blant annet innenfor mineralnæringen og reiselivet.

Med avgrensningsavtalen i Barentshavet på plass arbeides det nå med kartlegging av petroleumsressursene på havbunnen.

På fiskeriområdet kan vi i år vise til tidenes største torskekvote i Barentshavet. Det gode samarbeidet med Russland om fiskeriforvaltning har vært viktig for å få dette til.

Gode lokaliteter og en god miljøstatus i de nordlige områdene gir også et velegnet utgangspunkt for videre utvikling av havbruksnæringen i nord.

Vi har en kontinuerlig dialog med Russland om visumlettelser, mer effektiv grensepassering, toll og lignende spørsmål. Ordningen med grenseboerbevis trådte i kraft 29. mai i fjor. Vi vil på norsk side harmonisere våre visumprosedyrer med Finland, noe som vil gjøre det lettere for russere å få flerreisevisum til Norge.

Vi har styrket næringslivssamarbeidet med Russland. Vår ambassade i Moskva er forsterket med kompetanse innen utdanning, forskning og innovasjon.

Mye av dette har bidratt til en helt ny økonomisk dynamikk i Nord-Norge. Hovedutfordringen i dag er tilgang til nok kvalifisert arbeidskraft. Vi ser at det vokser frem et dynamisk næringsliv i nord som viser evne og vilje til å hevde seg internasjonalt.

Men vårt utsiktspunkt i nord gir oss også orkesterplass til å observere de globale klimaendringene. I fjor høst kom det nye alarmerende fakta. Utbredelsen av havisen i Polhavet er på det laveste nivå siden moderne målinger startet i 1979. Flerårsisen smelter, tundraen tiner, drivhuseffekten forsterkes.

Klimaendringene må møtes med global innsats. Vi må også bruke samarbeidsstrukturene i nord til å finne løsninger, både for å bekjempe klimaendringene og for tilpasse oss til de endringene som uansett vil måtte komme.

Regjeringen vil i løpet av vår formannskapsperiode i Barentsrådet, frem til oktober i år, lage en klimahandlingsplan for Barentsregionen. I tillegg er næringsutvikling, miljøvern og folk-til-folk-samarbeidet hovedsatsingene for dette formannskapet, samt arbeidet med en transportplan for regionen.

Høydepunktet blir markeringen av de første 20 år av Barentssamarbeidet i Kirkenes i juni. Der tar vi sikte på å undertegne en ny Kirkeneserklæring, for å supplere erklæringene fra 1993 og 2003 og legge rammer for det videre samarbeidet.

Jeg er stolt og glad for det vi har fått til i Barentsregionen disse 20 årene. Det har blitt lagt merke til internasjonalt. Jeg vil gi honnør til den aktive rollen som fylkene og mange kommuner i nord og stortingsrepresentanter spiller.

President,

Arktisk råd har fått økt betydning de senere årene, og dette drøftet vi i en interpellasjon i forrige måned. Rett etterpå hadde jeg gleden av å undertegne vertslandsavtalen for Arktisk råd under en seremoni i Tromsø. Dette bekrefter byens status som Arktis' hovedstad.

Avtalen inngått mellom Arktisk råds medlemsstater om søk og redning vil i år bli fulgt opp av en avtale om oljevernberedskap som skal undertegnes på ministermøtet i Kiruna i mai.

Videre håper vi å oppnå enighet om å ta opp nye permanente observatører. Norge støtter opptak av nye observatørland som oppfyller kriteriene som ble vedtatt på ministermøtet i Nuuk i 2011. Vår holdning til opptak av nye permanente observatører er kjent internasjonalt. Det samme er vår invitasjon til søkerlandene om dialog med Norge om arktiske spørsmål - selvsagt også med Kina.

Observatørspørsmålet illustrerer den økende interessen for nordområdene fra land utenfor regionen - ikke minst fra asiatiske land. I takt med klimaendringene fremstår Polhavet mer og mer som et hav som binder Nord-Amerika, Europa og Øst-Asia sammen.

Samarbeidet i Arktis skjer innenfor fast definerte folkerettslige rammer. Det er full enighet om at havretten angir rammeverket for aktivitet i Polhavet - innen miljøvern, forskning, petroleumsvirksomhet, fastsettelse av kontinentalsokkelens yttergrense og skipsfart.

I tiden fremover vil regjeringen i nordområdepolitikken spesielt legge vekt på kunnskapsoppbygging, verdiskaping og teknologiutvikling og annet som møter regionens utfordringer.

Vi skal utvikle Barentshavet til en ny olje- og gassregion i Europa - i balanse med viktige fiskeri-, klima- og miljøhensyn.

Vi skal bygge opp en robust og miljømessig forsvarlig mineralindustri - noe den kommende mineralstrategien vil legge til rette for.

Vi skal fortsette arbeidet med å utvikle de høyeste standarder for petroleumsutvinning, ferdsel og transport - i krevende klimatiske områder.

President,

Vi har i dag et bredt samarbeid med Russland innenfor mange av de samfunnsområder jeg nettopp har nevnt.

Et godt naboforhold har alltid vært viktig for Norge. Vi vil se etter nye muligheter for ytterligere å styrke dette. Utviklingen i Russland berører oss på mange måter og landet står i dag overfor en rekke utfordringer. Modernisering og reform trengs for å unngå økonomisk og samfunnsmessig stagnasjon, noe som igjen kan føre til økt misnøye i befolkningen. For å modernisere økonomi og samfunn er internasjonalt samarbeid, åpen kontakt og gode rammebetingelser avgjørende. Det vil derfor fortsatt være viktig å engasjere Russland, både bilateralt og i internasjonal sammenheng.

Vi følger nøye med på menneskerettighetssituasjonen i Russland. Utviklingen her gir grunn til bekymring. Menneskerettighetene er under økt press og dette tas opp i våre kontakter med russiske myndigheter.

Etter presidentvalget er det innført flere lovendringer som begrenser spillerommet for sivilsamfunn og politisk opposisjon. Dette er helt klart uheldig for utviklingen av demokratiet. Vi er også bekymret for at dette kan gå utover samarbeidet mellom norsk og russisk sivilsamfunn. - Nettopp fordi dette folk-til-folk-samarbeidet utgjør en så viktig plattform for forholdet mellom Norge og Russland.

For oss er det derfor viktig at samarbeidet på grasrotnivå ikke rammes. Suspenderingen av urfolksorganisasjonen Raipons aktiviteter ga et urovekkende signal.

Vi har tatt opp dette med russiske myndigheter. Ved flere anledninger har vi uttrykt uro og bekymring over den negative utviklingen, bilateralt og i

multilaterale fora som OSSE og Europarådet.

Den tette kontakten og det brede samarbeidet vi har gir oss et godt utgangspunkt for å ta opp også vanskelige spørsmål. Vi viderefører samtidig vår støtte til prosjektsamarbeidet mellom norsk og russisk sivilsamfunn til arbeidet for menneskerettigheter og frivillige organisasjoner.

President,

Verdens energilandskap gjennomgår betydelige endringer; forandringer som vil ha stor betydning også for vår utenrikspolitikk.

I Asia vokser etterspørselen etter energi og bidrar til en kraftig økning i verdens energiforbruk.

USA opplever en teknologisk revolusjon innen boring etter skiferolje og skifergass, noe som vil få konsekvenser også for Norge. Det internasjonale energibyrået (IEA) spår at USA vil være verdens største oljeprodusent om få år og at Nord-Amerika vil være netto energieksportør allerede i 2030. Utsiktene til at USA kan bli tilnærmet uavhengig av energiimport, må også antas å ha omfattende, geopolitiske konsekvenser, for eksempel i forholdet mellom USA og de arabiske oljeproduserende land.

OPEC blir kraftig påvirket av dette. Over 90 % av oljeeksporten fra Midtøsten forventes derfor å gå til asiatiske land i 2030. Det er all grunn til å tro at dette vil bidra til at fremvoksende makter i Asia vil bli mer interessert i den politiske utviklingen i oljeproduserende regioner.

Norge er en energistormakt og oppfattes også som dette ute i verden. Vi er verdens tredje største gasseksportør. Vi står for en tredjedel av EUs import av gass.

Vi er Europas største produsent av fornybar energi og vår produksjon skal økes til 67,5 % av totalt energiforbruk innen 2020. Vår vannkraftproduksjon er verdens sjette største, foran land som India og Frankrike. Europa etterspør vår rene energi og nye utvekslingsmuligheter med vår vannkraft.

Overføringskapasiteten i nettet til Europa har økt og vil økes ytterligere frem

mot 2020 innenfor rammen av forsyningssikkerhet i Norge. Et enda tettere energisamarbeid vil utvikle seg i Europa i årene som kommer og Norge vil være en viktig del av dette bildet.

Dessuten er det gjennom Olje for utvikling stor interesse internasjonalt for den norske modellen for forvaltning og organisering av olje- og gassressursene.

Prioritering av næringslivsarbeidet

Alt i alt stiller våre olje- og gassinteresser - sammen med det økende internasjonale engasjementet til norske selskaper - også utenrikstjenesten overfor nye utfordringer. Det blir en stadig viktigere oppgave å kunne forstå de geopolitiske utviklingstrekkene som følger av et globalt energilandskap i rask endring og å forstå hva dette betyr for oss.

President,

Parallelt med at Norge er blitt en energistormakt, har også internasjonaliseringen av øvrig norsk næringsliv blitt forsterket. På 1990-tallet hadde de 30 største norske bedriftene én tredjedel av sine ansatte i utlandet. I dag er andelen to tredjedeler.

Norske maritime bedrifter er til stede i de viktigste vekstmarkeder i verden. Det norske Veritas - for bare å ta ett eksempel - har 300 kontorer i 100 land.

Havbruksnæringen produserer en million tonn laks hvert år som eksporteres til hele verden.

Telenor er verdens åttende største mobiloperatørforetak.

Vi har bygget opp verdens største statlige investeringsfond, Statens pensjonsfond utland, med investeringer i vel 7.000 selskaper verden over.

Vi nyter godt av globaliseringen og spesialiseringen den har medført. Vår økonomi, velferd og sysselsetting er imidlertid svært avhengig av den globale økonomiske utviklingen. Vår avhengighet av petroleumssektoren betyr at vi er sårbare. Vi er avhengig av at vi har et næringsliv som skaper verdier og er konkurransedyktig i et internasjonalt marked.

For å sikre fremtidig velferd og verdiskaping, må vi fortsette å utnytte og fremme våre fortrinn på ulike områder også internasjonalt. Vi skal støtte utviklingen av de sektorer som står sterkest internasjonalt. Vi skal også fremme et bredere spekter av bedrifter, produkter og tjenester.

Store investeringer og viktige norske interesser i land og regioner som ikke tidligere har hatt mye tilstedeværelse fra norsk næringsliv, krever også nytenkning om hvordan sikkerhet, beredskap og krisehåndtering må møtes.

President,

Alt det jeg har pekt på om selve internasjonaliseringen av norsk næringsliv, er noe av bakgrunnen for at regjeringen nå forsterker satsingen på fremme av norsk næringsliv ute. Økonomisk diplomati skal gis høyere prioritet. Vi ser konkret på hvordan vi kan tilpasse utenrikstjenesten for bedre å betjene norske næringslivsinteresser i utlandet.

Dette omfatter organiseringen av arbeidet, de verktøy og virkemidler vi benytter, de samarbeidspartnere og samtalepartnere vi velger i utlandet, og hvordan vi best kan bistå i land hvor det er liten grad av politisk og økonomisk forutsigbarhet og svak rettssikkerhet.

Min holdning er at det aldri er galt at norsk næringsliv etablerer seg i noe land, naturligvis med unntak av steder der dette ville være i strid med internasjonale sanksjonsregimer. Min opplevelse er at norsk næringslivs tilstedeværelse heller bidrar positivt enn negativt - i hvert fall så lenge de er med og tar samfunnsansvar, fremmer et anstendig arbeidsliv og bekjemper korrupsjon.

Regjeringen ønsker dessuten å få til større synergi mellom utviklingsbistand og norsk næringsliv.

Og vi ser nærmere på hvordan internasjonalt forskningssamarbeid kan brukes mer strategisk for å fremme norske næringsinteresser i utlandet.

Om kort tid legger vi frem en melding om Norges plass i det globale kultursamarbeidet. Og sammen med næringslivet vil vi videreføre satsingen på omdømmearbeidet og fremme av samfunnsansvar.

Nærings- og handelsministeren og jeg ser også nærmere på hvordan vi kan forsterke samarbeidet med øvrige departementer og deres virkemiddelapparater. Vi har satt i gang en bred og inkluderende prosess som involverer næringslivet.

Vi skal opptre samlet og koordinert ute. I nært samarbeid med Nærings- og handelsministeren ønsker jeg derfor økt fokus på vår "Team Norway" - modell. Vi kan her la oss inspirere av vår nordiske nabo, som har valgt å samle alle aktører som arbeider med internasjonal markedsføring av Finland og finske bedrifter i sitt "Team Finland", og av hva vi kan lære av organiseringen av dette.

President,

Store deler av de nye markedene finner vi i dag i Asia. Norsk verdiskaping påvirkes direkte av utviklingen i denne verdensdelen. Vi ser et asiatisk motstykke til den vekst og markedsutvikling som i sin tid gjorde Europa og USA til Norges viktigste handelspartnere.

At Norge har kommet bedre ut enn mange andre europeiske land i dagens økonomiske situasjon, henger i stor grad sammen med at asiatiske land i økende grad etterspør mange av de varer og tjenester Norge eksporterer, mens etterspørselen har gått ned av de samme varer og tjenester i mer tradisjonelle markeder.

Asia rommer i dag godt over halvparten av verdens befolkning og en økende del av verdens bruttonasjonalprodukt. Men Asia er langt fra bare en voksende næringslivsarena for norske eller andre lands interesser. Asias fremvekst handler om politikk, teknologi, forskning, kultur og mye annet.

I vår del av verden ser flere og flere mot øst. Også i USA ser man mer mot Asia, i så vel politisk som økonomisk forstand. USA vil i det 21. århundre fremstå vel så mye en Stillehavsmakt som en Atlanterhavsmakt. Forholdet mellom USA og Kina blir dermed et av de viktigste bilaterale forhold i vår tid. Den økende spenning vi ser i Sør-Kinahavet utgjør en ny utfordring. Dette er viktig for oss å forstå, også som nære allierte av USA.

Vi fordømmer nattens prøvesprengning i Nord-Korea på det sterkeste. Det er et eklatant brudd på normene i Prøvestansavtalen og representerer en alvorlig

trussel mot internasjonal fred og sikkerhet. Verdenssamfunnet må stå samlet i responsen mot Nord-Koreas atomvåpenprogram.

President,

En sterk økonomisk vekst i Asia har gitt økt optimisme og politisk selvtillit i mange land i regionen. Økt samhandel og investeringer knytter norsk teknologi, kompetanse og kapital direkte til asiatiske markeder og industri- og kunnskapsmiljøer.

Vi må samtidig være oss bevisst de mange utfordringene vi møter i flere av landene: Høyt veksttempo, til dels svake økonomiske strukturer, kulturelle og politiske ulikheter landene imellom, mangelfulle handelspolitiske rammeverk, risiko for korrupsjon og økende forskjeller i levevilkår og inntekter i flere land.

Regionen sett under ett preges fremdeles av varierende grad av demokrati og godt styresett, samt tiltagende miljøproblemer. Sammen med behovene for ressurser og råvaretilgang for vekstøkonomiene, gir dette grobunn for interne spenninger og regionale konflikter.

Fra norsk side prioriterer vi høyt arbeidet med å forstå utviklingstrekkene og konsekvensene for norske interesser. Dette arbeidet vil lede frem til en handlingsplan for vår satsning i Asia som vil legge vekt på hvordan vi må søke å utnytte de mange nye mulighetene.

For å ivareta norske interesser er det viktig å tenke strategisk og langsiktig overfor Asia.

Vi skal knytte oss nærmere til de bredere prosessene som foregår i regionen. Vi ser at etablerte regionale strukturer får nye og tyngre roller og at andre vokser frem.

Vi skal synliggjøre og fremme våre felles interesser i våre møter med asiatiske partnere.

Vi skal både i regionale fora og bilateralt fortsette å ha normative spørsmål høyt på dagsorden i vår dialog med asiatiske land. En av de viktigste verdidebattene i vår tid er den som finner sted innad i det fremvoksende Asia. Som i andre deler

av verden handler også denne debatten om forholdet mellom styrende og de styrte, om demokrati, menneskerettigheter, ytringsfrihet og menneskeverd.

Vi skal fremholde betydningen av folkeretten for forholdet mellom land og for sikkerhet og fri ferdsel i alle havområder. I likhet med mange av våre samarbeidspartnere i Asia har Norge sterke maritime tradisjoner. Maritim sektor er et ankerfeste i vår samhandel med mange asiatiske land.

Vi skal møte den økende internasjonale interessen for Arktis fra sentrale asiatiske land med engasjement og dialog, både for å forstå bedre deres interesser og motiver og få frem norske synspunkter i nord.

Besøksutvekslingen er illustrerende for hvordan vi ser - og reiser - mot øst. I fjor gjennomførte kongehuset, statsministeren, jeg selv og flere andre regjeringsmedlemmer en rekke omfattende besøk til Asia. Kronprinsparet besøkte Indonesia i november med en stor næringslivsdelegasjon innen energi, maritim, handel og infrastruktur. Statsministeren besøkte Sør-Korea og senere Japan med en stor næringslivsdelegasjon, samt Myanmar.

Statsministeren og jeg deltok begge på Asem (Asia-Europa-forumet) i Laos, hvor Norge ble tatt opp som nytt medlem. Dette forumet gir oss unike anledninger til meningsutveksling på høyt politisk nivå og mer uformelle kontakter med asiatiske partnere. Selv besøkte jeg Laos, Myanmar og Singapore og i november Bali Democracy Forum der en rekke asiatiske ledere deltok. Dette er et viktig indonesisk initiativ for å fremme demokratiske prosesser og menneskerettigheter i regionen. I april tar jeg sikte å delta på Community of Democracies sitt ministermøte i Mongolia - nok et land som etter omfattende og positive politiske reformer hever fanen for demokratifremme i regionen og globalt.

Norge har også innledet en dialog om et bredere partnerskap med Asean - Den sørøstasiatiske samarbeidsorganisasjonen. Dette er det viktigste institusjonelle rammeverket for multilateralt samarbeid i Asia. Norge er i gang med å etablere et formalisert partnerskap og har besluttet å tiltre Asean-traktaten om vennskapelige relasjoner og samarbeid i Sørøst-Asia i løpet av året.

Gjennom vårt ferske medlemskap i Asem og vår kommende tilknytning til Asean kan vi være med og påvirke den regionale dagsorden. Det gir oss også en

arena for å diskutere globale spørsmål - sikkerhetspolitikk, miljø, klima og helse - områder der asiatiske land er viktige aktører og har særegne utfordringer.

President,

Derfor styrker regjeringen nå samarbeidet med regionens institusjoner og med enkeltland. Noen eksempler:

India er en svært viktig aktør i den nye globale og regionale dynamikken. I bunn ligger strategien for samarbeidet mellom Norge og India som regjeringen la frem i 2009. Vi har lenge arbeidet systematisk med å utvide samarbeidet innen politikk, økonomi og næringsliv, bærekraftig utvikling og helse. Også nærværet er styrket. Vi har fått på plass en ny skatteavtale, og vi forhandler nå innen rammen av Efta om en handelsavtale for å sikre at norsk næringsliv får så forutsigbare rammebetingelser som mulig. Norsk næringsliv viser økende interesse for India. I tiden fremover vil regjeringen dessuten videreføre forskningssamarbeidet med India.

Indonesia har gjennomgått en imponerende demokratiseringsprosess, sterk økonomisk vekst og er nå den største økonomien i Sørøst-Asia. Som verdens mest folkerike muslimske land, er Indonesia en viktig brobygger i regionen, en stemme for mangfold og toleranse, og en pådriver for regional integrasjon og et tydeligere Asean.

Norge har etablert et strategisk partnerskap med Indonesia. Vi samarbeider innen økonomi og næringsliv, klima, skog og energi, fremme av menneskerettigheter og demokrati. Og det er gledelig at Innovasjon Norge har åpnet kontor i Jakarta for å bistå norsk næringsliv.

Også Sør-Korea blir en stadig viktigere partner for Norge. Under besøket av president Lee til Oslo i september 2012 inngikk vi to viktige samarbeidsavtaler i maritim sektor med Sør-Korea.

President,

Fjoråret var et begivenhetsrikt år i kinesisk politikk. På Kommunistpartiets kongress kom en ny generasjon ledere inn i de øverste posisjoner. En ny president og en ny regjering vil utnevnes under Folkekongressen i mars. Kinas

nye ledelse står overfor store oppgaver knyttet til økonomisk og sosial omstilling. Vi ser frem til et godt og konstruktivt samarbeid med Kinas nye ledere.

Norge har historisk sett hatt et godt forhold til Kina. Vi var blant de første land som anerkjente Folkerepublikken. Vennskap og nære forbindelser mellom våre to land har utviklet seg over en årrekke og mange besøk har funnet sted. Det er betydelige samarbeidsmuligheter innenfor en rekke områder som for eksempel den maritime sektor, miljø, energi og Arktis.

Tildelingen av Nobels fredspris i 2010 har skadet det bilaterale forholdet mellom Norge og Kina. På kinesisk hold hevdes det at tildelingen var en innblanding i kinesiske indre anliggender. Regjeringen erkjenner de negative konsekvenser av den situasjon som har oppstått.

Dette er bakgrunnen for regjeringens aktive arbeid for å bringe det bilaterale forholdet tilbake på rett spor. Sammen med Kina har vi felles interesse i å styrke de tosidige forbindelsene basert på gjensidig respekt.

Som ledd i dette arbeidet, hadde statsminister Stoltenberg et kort møte med statsminister Wen Jiabao under Asem i Laos. Regjeringen holder også tett kontakt med norske næringslivsaktører i Kina.

Vi setter pris på Kinas forståelse og samarbeid for å normalisere våre forbindelser i den dialog som finner sted.

Dagens Kina er en global aktør både økonomisk og politisk. Kinas veivalg på områder som økonomi, fordeling, utvikling av rettsstat, migrasjon og miljø vil ha betydning for en hel verden. Vi respekterer Kinas rett til å velge sin egen utviklingsvei.

Vi ser frem til god dialog med Kina om spørsmål av felles interesse i fremtiden. Et stabilt Kina er i Norges interesse.

President,

Omstillingene Myanmar har det siste halvannet år vært intet mindre enn imponerende. Om to uker besøker landets president, Thein Sein, Norge. Sist

november åpnet Statsministeren et felles norsk-dansk ambassadekontor i Myanmar.

Norge har over flere tiår støttet demokratibevegelsen i landet. Gitt vårt langvarige engasjement, var det også viktig for oss å handle da vi så at en ny tid var i emning.

Selv besøkte jeg Myanmar første gang i april 2011 som statssekretær. Det var det første politiske besøket fra noen vestlig regjering etter at de nye styresmaktene hadde tatt over etter diktatoren Than Shwe. Jeg oppfattet at det var en betydelig, nesten overraskende, vilje til endring hos de nye myndighetene. Da jeg var der senere samme år, så jeg at mange endringer allerede hadde funnet sted.

Og siden 2011 har regjeringen i Myanmar inngått våpenhvileavtaler med ti av de elleve ikke-statlige væpnede gruppene. Det store flertallet av politiske fanger er løslatt. Aung San Suu Kyi er valgt inn i landets parlament og leder der komiteen for lov og rett. Mediesensuren er så godt som fjernet og på dette området ligger Myanmar faktisk langt foran en rekke av landene i regionen, inkludert land vi i mange år har oppfattet som relativt demokratiske. En ny investeringslov er vedtatt. Og Myanmar har etter hvert fått en sentral rolle i Asean og tar over formannskapet neste år.

Samtidig skal vi ikke undervurdere de store utfordringene. Situasjonen i Kachin-provinsen er uavklart. Selv om det akkurat nå pågår fredssamtaler, er det ikke lenge siden det var trefninger i provinsen. Volden som blusset opp mellom folkegruppene i Rakhine-provinsen har også ført til humanitære lidelser. Vi har minnet myndighetene i tydelige ordelag om at de har en plikt til å beskytte alle som bor i riket.

Landet trenger politiske prosesser som leder til varige fredsløsninger, kapasitetsbygging og en inkluderende økonomisk vekst. Etter opphevelse av sanksjonene, har Norge arbeidet med å konkretisere den fremtidige norske innsatsen og engasjementet både i landet og i regionen.

På fredsområdet innledet vi i 2012 støtte til konkrete prosjekter i våpenhvileområdene. Vi tok på oss ledelsen av givergruppen for koordinering av støtte til disse områdene. Aktørene selv sitter i førersetet i fredsprosessen, noe

som er avgjørende.

For å konkludere, President,

I vår omskiftelige verden, i en brytningstid, skal vi verne om våre interesser og grunnleggende verdier. Vi skal være oss bevisst den forskyvning av makt og innflytelse - økonomisk, politisk, kulturell - som skjer mot øst, og vi skal fremme våre interesser - ikke minst i nordområdene og våre godt forankrede forbindelser i nærområdene - Europa - og de transatlantiske bånd. Vi skal stå opp for folkeretten og rettsstaten. Vi skal også være så beredt som mulig til å møte globale sikkerhetstrusler. Alt dette krever en tilpasset utenrikstjeneste og et tydelig strategisk sikte for norsk utenrikspolitikk.

Kilde
www.regjeringen.no

Emneoversigt
Redegjørelse, Redegjørelse i Stortinget, Utenriks, Utenrikspolitikk

URI
https://www.virksommeord.no/tale/brytningstid-og-maktforskyvninger